

**BÜTÜN
ÜLKELERİN
İŞÇİLERİ
BİRLEŞİN!**

kitle

YIL: 16

NİSAN 1989

SAYI: 329

Gönderildiler, Gidecekler!

“Göndermeden Gitmeyecekler” demiştik. Hep bunu söylemiştik. Gönderdik, hâlâ gitmiyorlar. Demek ki henüz göndere-memişiz.

Göndermenin biçimleri vardır. En etkili olanı ardi arkası kesilmeyen kitle hareketleriyle, genel grevlerle... sokaktan geçeni, üretimden gelenidir. Bilinen nedenlerle bizde bu olamadı. Diğer, bir çok Latin Amerika ülkesinde son yıllarda da yaşandığı gibi seçimlerdir. Ya da çoğunlukla her ikisi birdendir.

Görüldüğü gibi, bizde 1987 genel seçimleri yetmedi. Üçte bir oyla üçte iki iskemle aldı. Halkın tepesinde boza pişirmeye devam etti. Bir yıl geçmeden bir referandumla şansını denemek istedi, hem de yerel seçimlerin altı ay öncesine alınmasını öngörerek. Hesabı açıktı, buradan % 40 civarında oy toplayıp, o havayla erken seçimleri de —tıpkı 87 Kasım seçimlerinde olduğu gibi— kaçırmak. Ama oy yüzdesi daha düştü.

Gerçekten seçmen geçen Eylül'de Özal'a red cevabı verirken “Git” demişti. On ay önce Kasım ayındaki “Git” ihtarını vurgulayarak pekiştirmişti. Bu ikinci ihtar da aldiran olmadı.

Referandumdan altı ay sonra Özal partisini üçüncü sıraya itti, oy desteği bakımından parlamentodaki sonuncu parti yaptı. Bununla da kalmadı, elindeki tüm il belediyelerini ve ilçe belediyelerinin büyük çoğunluğunu aldı, ona bir Malatya'yı bıraktı.

26 Mart artık ihtar bile değildi. Fakat adam bunu anlamamazlıktan gelerek, “bu bir uyarıdır” diyerek ayak diretiyor. Gerçekten ayak

diretecek gücü de yok, sadece ayak sürüyor. Aslına bakarsanız fiilen gitmiştir. Sadece ve sadece onu oraya getirmiş olan makamlardan, önce IMF'den ve Beyaz Saray'dan, sonra da tekellerden ve silahlı kuvvetlerden medet bekliyor. Vakit kazanmaya çalışıyor. Yoksa, hiçbir otoritesi kalmamıştır, kendi yakın çetesi ve menfaat sağladığı menfaat şebekesi dışında kimse Özal'a yatırım yapmıyor. ABD'deki şaşkınlık sürerken, yerli iş çevreleri Özal'ın defterinin kapandığını anlamamışlardır. Halkın bu kadar güçlü tepkisi karşısında ne tekelcilerin ne de askerlerin yapabilecekleri bir şey vardır. Özal'ı kendi kaderleriyle başbaşa bırakmak zorunda kalacaklardır.

Tabii bu noktada 12 Eylül cuntacılarının pişkinliği de bir başka husustur. 12 Eylülcüler generaller sanki yenilgiyi Özal almış gibi davranmaktadırlar. Seçim sonuçlarına değin Evren'in hoşnutluğunu belirten açıklamaları son derece ilginçtir. Oysa hem Kasım 87, hem Eylül 88 ve hem de Mart 89 oyları sadece Özal'a değil, onun şahsında tüm 12 Eylül rejimine karşı halkın reddiyesidir.

Herkes biliyor ki, Özal 12 Eylül'ün baş tezgâhçılarından. 1980'de Başbakanlık Müsteşarı olarak, yani bir devlet memuru olarak generallerle gizli brifingler düzenleyen, askeri müdahale olmazsa 24 Ocak kararlarını yürütemem diye onları bir an önce harekete geçmeye teşvik eden Özal'dır. Bu konuda askerlerle arasındaki fark bir zamanlama meselesi, zaman-zemin meselesi olmuştur. Nitekim askeri darbe ekonominin patronlu-

ğunu Özal'a vermiştir.

Şimdi ne olacak? Özal ve şürekâsının gidici olduğu çoktan belliydi, onun gidişiyile birlikte 12 Eylül döneminin kapanacağı da biliniyordu. Kendisinin gitmemekte ısrar etmesi halkın ona 26 Mart'tan daha sert bir gönderme uygulamasından başka bir çare bırakmaz.

Yeni hükümetiyle birlikte, yumuşak ve reformcu bir politikaya yöneleceğini söyleyen gazeteler var. Bizce artık buna makyaj bile denmez. Hiç kimseyi, hiçbir şeye inandıramaz. Nitekim gerçek tıynet kaybetmiş belediyeler nedeniyle, o seçmenlerden intikam alma hırından bellidir. Gazete sahiplerini bana karşı cephe aldınız, ben de bunun için kağıda zam yaptım, şimdi gene yapıyorum, aranızda birkaçınız hariç dürüst ve namuslu insan yok demesinden bellidir. Bunlar da dahil, seçim sonrasındaki hiddetinden ve şiddetinden bellidir. Ne var ki, insanlar artık ona kısmen kızarak, kısmen alay ederek, kısmen de “ruh doktoruna gözüksün” diye acıyarak bakmaktadırlar.

Kendisi de, hükümeti de, 12 Eylül rejimi de çoktan eğik düzleme girmişti. Artık sona gelmiştir. Ne gerginlik politikası, ne de liberallik makyajı bu sonu önleyebilir.

Türkiye'nin siyasal ve sosyal yaşamında yeni bir sayfa açılıyor. Özal'ın gitmesiyle de demokrasinin kendiliğinden gelmeyeceği, Demirel eliyle hiç gelmeyeceği besbelli. Şu halde biz, şu günlerin çalkantılı oyalanmaksızın önümüzde bizi bekleyen demokratik görevlere ve sosyal muhalefetin yükselişine hazırlanalım. ■

İl Genel Meclisi Seçimleri ve S. Demirel'in 3. Yükselişi

26 Mart yerel seçimleri ülkemizin siyasal yaşamında bir dönemin kapanmakta olduğunu haber veren sonuçlarla bitti.

Seçim düzenine girildiğinde siyasal tansiyon düşüktü. Seçimlere katılan muhalefet partileri de, seçmenlerin çoğu da ANAP'ın oy yüzdelerinde çok büyük düşüş beklemiyorlardı. (Nitekim KİTLE'nin geçen sayısında Demirel ve E. İnönü'nün ihtiyatlı yaklaşımlarını hatırlatmıştık). Mart ayına girildikten sonra da ülke seçim atmosferine girmede. Ama, son 10-15 gün içinde iktidar partisinde Özal-Dalan çekişmesi biçiminde ortaya çıkan olay ve ona bağlı olarak —başından beri susan— Kaya Erdem'in Özal'a karşı çıkış yapması, seçimlerden sonra 70 kadar ANAP'lı milletvekilinin ayrılarak yeni bir parti kuracakları yolundaki haberlerin manşetlere çıkması, ANAP iktidarının can çekişmekte olduğunu sinyalleri niteliğini taşıdı. Böylece seçim ortamının son günleri hareketli geçti.

Buna rağmen, seçimlerin bir gün öncesinde bile siyasal tansiyon ANAP oyları açısından %30 referansında düşümlenmişti. Öyle bir oran sanki sınır noktasındaydı. Özal şayet %30'un altına düşerse, gitmeliydi —gidebilirdi, ya da gidecekti—, ama %30'un üstünde kalırsa kalacaktı. (Seçimlere muhalefette giren partiler de oyların %30'un altına düşmeyebileceğinden çekindikleri için bu oranı bir limit olarak göstermemeye çalışıyorlar, fakat gazetelerin etkisiyle de olacak, politikayla ilgilenen yurttaşların kafasında böyle bir oran bir mihenk noktası haline gelmişti.)

Sandıktan çıkan sonuçlar bu sınırı da kaldırıverdi. Yapılan kamuoyu yoklamalarının hiçbirisi gerek İl Genel Meclisi seçimlerinin oy yüzdeleri olarak, gerekse belediye başkanlıklarının partilere dağılımı olarak isabetli çıkmadı.

KULLANILMAYAN OYLAR

Oy dağılımının değerlendirilmesine geçerken önce ramsal ve oransal sonuçlarda rol oynayan, fakat siyasal sonuç bakımından hiçbir önem taşımayan bir noktayı hatırlamak gerekiyor. 1983'den bu yana yapılan seçimlerde oy kullanma mecburiyeti vardı, kullanmayanlara ise para cezası kesiliyordu. 26 Mart seçimleri öncesinde ise Yüksek Seçim Kurulu başkanı böyle bir zorunluluğun bulunmadığını açıkladı. Türkiye genelinde tüm seçmenlerin oy hakkının bulunduğu —dolayısıyla bize Kasım 87 genel seçimleriyle mukayese imkânı tanıyan— İl Genel Meclisi Seçimlerinde seçime katılma oranı %81'de kaldı. Oysa —söz konusu zorunluluk nedeniyle— son genel seçimlerde katılma oranı %90'nın üstündeydi. Bu demek ki, Kasım 87'de oy kullanmaya niyeti olmayan depolitize bir kısım seçmen de gidip oyunu kullanmıştı. Seçimleri boykot atmosferinin bulunmadığı koşullarda bu tür seçmenler genellikle statükonun devamından yana olanlardır. Statüko ise ANAP'ta somutlandığından, %20 oranında bir seçmen kitlesi zorunluluk nedeniyle oy kullanacak olsaydı bundan en fazla ANAP kârlı çıkacaktı. Zorunluluk kaldırılınca bu durumdan en fazla ANAP zararlı çıktı. ANAP yüzdesinin bu denli büyük düşüş kaydetmesinde bu faktörün de bir rolü vardır.

Mart 89 yerel seçimlerini Kasım 87 genel seçimleriyle tüm ülke düzeyinde **sayısal olarak** karşılaştırma imkânını veren İl Genel Meclisi seçim sonuçlarına eğilmekte yarar var. Her ne kadar bu sayısal sonuçlar bugünkü siyasal sonuçları hiçbir şekilde değiştirmese bile, oyların analizinde bize bir fikir verebilir. Daha önemlisi, erken genel seçimlerde ne olup, ne olmayacağını da-

ha iyi gösterebilir.

87 Kasım seçimlerine katılım %93'tü, bu yerel seçimlerde ise %81 olmuştur. O seçimlerde oy kullanmanın basitliği yüzünden iptal edilen oylar 0,6 milyon iken, 27 Mart'taki iptal oyları iki milyona yaklaşmıştır. Geçerli oy sayısı ve oyların partilere dağılımı itibarıyla önümüze şöyle bir nümerik tablo çıkar:

	Kasım 87	Mart 89
ANAP	8,7 milyon	4,8 milyon
SHP	5,9 milyon	6,3 milyon
DYP	4,6 milyon	5,9 milyon
DSP	2,0 milyon	1,9 milyon
RP	1,7 milyon	2,2 milyon
MÇP	0,7 milyon	0,9 milyon

Çok açıkça görüldüğü gibi, seçimin tek ve mutlak mağlubu 3,9 milyon oy kaybeden ANAP'tır. SHP'nin oylarındaki artış 0,4 milyon, DSP'nin kaybı ise yaklaşık 50 bin olduğuna göre, DSP'den SHP'ye bu kadar bir oy kayması olmuştur. Sosyal demokratlara verilen oyların genelinde 300 bini aşkın bir artış gözlenmektedir. Belediye seçimlerinde ANAP'tan SHP'ye oy kaymasının olduğu gözlenmekle birlikte, erken genel seçimler açısından ancak İl Genel Meclisi bir fikir verebileceğinden, ANAP'tan SHP'ye çok cüzi miktarda oy gittiğini söyleyebiliriz.

ANAP'ın 3,9 milyonluk oy kaybının 1 milyon 300 bini DYP'ye, 500 bini RP'ye, 200 bini MÇP'ye olmak üzere toplam olarak 2 milyonu adı geçen sağ partilere geçmiştir. Peki geri kalan 1,9 milyon oy nereye gitmiştir? Bizce sandık dışına gitmiştir. Bunu şöyle bir sonuçtan da çıkarmak mümkündür: Kasım 87'de kullanılan ve geçerli sayılan oy 24 milyonken, bu seçimlerde 22 milyon civarında olmuştur. Aradaki fark gene 2 milyon kadardır.

Sonuç olarak ANAP'a en büyük darbeyi, geçen seçimde ona oy

kullanan, bu seçimde ise —ya mecburiyet kalktığı için, ya da genel depolitizasyonun bir sonucu olarak— sandık başına gitmeyen seçmen vurmıştır.

Yani ANAP'ın yıllardır bayraktarlığını yaptığı ve birtakım göstergelere bakıp ellerini oğuşturarak seyrettiği **depolitizasyon** sadece ve sadece kendi ayağına dolaşmıştır. Sosyal demokrasiye verilen oylar korunduğuna göre bu kesimde depolitizasyon tutmamıştır. ANAP'ın politize oylarının yarısı diğer sağ partilere ve aslan payı da DYP'ye kaymıştır. Bu kesimler oylarını arttırdıklarına göre depolitizasyondan etkilenmemişlerdir. Sonuçta Özal ve şürekâsı kendi kazdıkları kuyuya kendileri düşmüşlerdir.

Böyle olmuştur, çünkü besbelli ki, oy kullanma mecburiyeti önceki seçimlerde Özal şirketinin işine yaramıştır. Geçen seçimdeki oy oranı %93,3 iken bu seçimde %81'e düştüğüne göre, seçmenlerin %12'sinin önemli çoğunluğu, Özal'ın genel anlamda politikalarından ve belki de en çok depolitizasyon politikasından memnun olan, hiç değilse Özal rejiminden pek şikâyetçi olmayan seçmen dilimiydi. (Buna rağmen, bu seçimlerde yurt düzeyindeki katılım oranı Türkiye tarihinde oy zorunluluğu bulunmayan seçimler arasındaki en yüksek katılımlardan birisidir. Bu da, depolitizasyonun tutmadığının bir başka ifadesidir.)

Şimdi artık Özal için o seçmen dilimine yatırım yapma hesapları tutmaz, çünkü iş işten geçmiştir. Bir kez, sağın güçlenen partisi ve erken seçimin galibi, tek başına iktidar adayı payesi Demirel'e ve DYP'ye geçmiştir. Şayet oy kullanma mecburiyeti yeniden getirilse bile, yeni girilecek dönemde statükonun şampiyonluğu ANAP'tan DYP'ye geçtiğinden, o tür depolitize oylardan aslan payını alacak olan artık Özal değil, Demirel'dir.

12 EYLÜL'ÜN REDDİYESİ

Bu noktayı andıktan sonra, seçimlerin siyasal açıdan irdelenmesine gelince, bu sonuçlar ANAP iktidarının ve —sadece ANAP'ın değil— tüm 12 Eylül rejimi-

minin, döneminin kesin bir reddiyesidir. Çünkü oyların yaklaşık %65'ini almış bulunan SHP, DSP ve DYP 12 Eylül rejimine, karşıdirlar, seçim kampanyasında da ANAP'ın 12 Eylül'ü yapan kişi ve kurumlar tarafından ayakta tutulduğunu, Özal'la 12 Eylül'ün birbirinden ayırdedilemeyeceğini söylemişlerdir. (Nitekim ANAP bunu önlemek için, seçimlere beş kala "güç odakları"ndan söz ederek, Genelkurmay Başkanını "sivil" hükümetin tayin ettiğini ve ordunun kendi adayını o makama getiremediğini söyleyerek, ordudan sadece ayrı değil, aynı zamanda komuta kademesinin de karşısında bulunduğunu, o mihrakın kendisini iktidardan uzaklaştırmak istediğini ileri sürerek sureti haktan gözükme, kendisini ve yönetimini sivil göstermek için ter döküp durmuştur.) Şu halde, adını andığımız üç partinin toplam üçte ikiye varan oyları aynı zamanda 12 Eylül rejimine, o askeri darbeyle girilmiş olan siyasal ve sosyal koşullara karşı halkın öteki seçimlere oranla daha kesin, daha mutlak bir tepkisidir. (RP ve MÇP'nin de 12 Eylül'e karşı olduğu bilinmektedir, fakat onların istedikleri rejim 12 Eylül'den daha ehven değildir. Bilindiği gibi MÇP Hitler, Mussolini, Franko vb. tipi bir faşist rejimi, RP ise bugün en mücessem ifadesini Humeyni rejiminde bulan bir İslam diktatörlüğünü arzulamaktadır.)

Kuşkusuz ki, üçte ikiye yakın oyu alan sözkonusu üç partiye oy vermiş seçmenin ANAP'a ve 12 Eylül'e reddiyesi bu partilerin üçünün birden demokrat oldukları anlamına gelmemektedir. Nitekim, DYP'nin demokrasi güçleri arasında sayılmasına olanak yoktur. 141-142'nin kaldırılması başta olmak üzere, demokrasinin birçok temel konusunda DYP'nin antidemokratik bir konum aldığı herkesin malumudur. İşçi haklarının genişletilmesi ve benzeri konularda Demirel'in pek seyrek olarak öne sürdüğü talepler ise muhalefet partisi olmanın getirdiği vaatkârlıktır. Yarın DYP tek başına iktidar olsa —hele hele giderek büyümekte olan grev dalgasında, işçi hareketlerinde ve ekonomik dar boğazlar-

da— bir başbakan Demirel'in işçi sınıfı mücadelesine karşı tavır alacağı bellidir. Zaten temsil edeceği tekelci burjuvazi de ondan bunu isteyecektir.

Şu halde, 26 Mart seçimleri Özal'a ve onu işbaşına getirmiş olan rejime seçmenin "git" demesidir, bu belayı başından defetme kararlılığıdır. Fakat seçim sonuçlarındaki oy dağılımının nasıl bir iktidar tercihini sergilediği kesin değildir. Kesin olduğu kadarıyla, seçmenin %37'sinin demokrasi anlayışı, bu sosyal demokrat partilerin demokrasi anlayışındaki bir optimum görünümü ortaya koyar. DYP tercihi ise askerin siyasete karışmadığı, serbest seçimlerle gelmiş bir parlamentonun oluşması tercihidir. DYP'nin bu kadarıyla kısıtlı bir çok partili sistemden yana olduğu da bilinmektedir. Zaten DYP, demokrasi güçleri tarafından zorlanmadıkça, Batı tipi bir demokrasiye mecbur edilmedikçe, güç dengeleri onu istemeye istemeye de olsa böyle bir demokrasiye razı etmedikçe, demokrasi yolunda bugünkü konumundan bir milim kıpırdamaz.

Demirel'in hesabı ANAP'tan kendisine oy kaymasına dayalıydı; böylece Özal'ın bir dahaki seçimlerde gidici olduğunun anlaşılması ve o seçimlerde ANAP'ın oylarının büyük bölümünün DYP'de toplanarak, DYP'yi iktidar yapmasıydı. Seçim sonuçları bu gidişi göstermiştir. Demirel daha şimdiden genel seçimlerde tek başına iktidar olacağına kesin gözle bakmakta, bu sevincini de açıkca dile getirmektedir.

Böylece hiçbir zaman demokrasiyi savunmamış bir DYP, ne kendi tabanını demokratik bir anlayışa çekmiştir, ne de seçmenlerini. ANAP'tan kendisine kayacak oylar ise kısmen partinin milliyetçi-muhafazakâr kanadına ait mahalli oylardır, geri kalan bölümü 12 Eylül'cü ANAP rejiminden hoşnutluğun ifadesidir. ANAP'ın parti teşkilatı ise büyük bir menfaat şebekesinden başka bir şey değildir.

Şu anda görüldüğü kadarıyla seçimden hemen ertesinde Özal'ın çekip gitmemekte ayak diretmesine rağmen şu veya bu vadede bir erken seçim yapılacak ve ANAP'ın

oylarının önemli bir bölümünü alacak olan DYP iktidara gelecektir. (ANAP'ın dağılıp gitmesi ve parti olarak o seçimlere katılsa bile bir varlık gösterememesi kuvvetli bir ihtimal olmakla birlikte, ANAP'ın en iyi ihtimalle seçimlerde belli bir milletvekili sayısı çıkararak DYP'nin yanında küçük bir koalisyon partisine dönüşmesi eskaza sözkonusu olursa, bu hükümet de DYP iktidarı olacaktır. Öbürü aksesuar kalacaktır. Özetle neresinden bakılırsa bakılsın Demirel iktidarın eşiğindedir. 26 Mart seçimleriyle 12 Eylül devrinin kapanmakta olduğu bellidir, fakat kurulacak rejimin siyasal demokrasi olup olmayacağı belli değildir. Halktaki sevinç ANAP'ın nihayet gönderilebildiğinden dolayıdır, yoksa demokrasinin geldiğinden değil.

İşte bu nedenle, demokrasiyi kurmak, yaşatmak, geliştirmek, gerek devletin —dolayısıyla siyasal yaşamın—, gerekse toplumsal yaşamın demokratikleşmesini sağlamak görevi demokrasi güçlerinin omuzlarındadır.

Aksi halde, ANAP'tan kurtulmanın —halkın oylarıyla kurtulmanın— memnunluğunu, Demirel DYP'sinin görünürdeki iktidar olasılığının gölgelediği apaçiktir.

POLİS DEVLETİ VE DEMİREL

Örneğin şu tablo demokrasi güçleri açısından demokrasi değildir: DYP'nin tek başına iktidarı ya da onun da sağındaki bir küçük yamayla hükümet kurması, ana muhalefet partisi durumundaki SHP'nin Meclis'te kaç iskemleye sahip bulunursa bulunsun, bugünkü basiretsizliğini ve beceriksizliğini sürdürmesi, mevcut polis devletin Özalcı kadrolarının gidip, aynı görevlerin Demirelci kadrolara verilmesi, fakat polis devleti karakterinin sürmesi, bir kısım nisbi demokratikleşmeler olsa bile burjuva demokratik bir devletin çok ötesinde kalınması, demokrasinin gerektirdiği kurumların ve bütünsel hukuki çerçevenin getirilmemesi, askerlerin siyaset üzerindeki nüfuzunun, eskiden beri süregelen vesayetinin devam etmesi, Milli Güvenlik Kurulu'nun kalması, Başba-

kan'a karar dikte ettirmesi, gerginlik durumunda komutanların ya açık (muhtırayla) ya da kapalı kapılar ardında ultimatolara vermeleri, Demirel'in ise "ne istediniz de yapmadık, size her türlü yetkiyi verdik" diye bel büküp gerdan kıvırması, MİT'in her istediğini bildiği gibi yapması, işkenceci polislerin yaptıklarının yanına kâr kalarak icra-ı sanata devam etmeleri, hükümet atamalı DGM'lerin bu kez de Demirel'in emrinde sola karşı siyasal mahkemeler olarak sürmesi, Demirel'in ilk hükümranlılığı zamanında azmaya başlayan dinsel irticacı 12 Eylül'le dokuz yıl içinde vardığı boyutlarda devlet eliyle teşvik edilmesi, devletin içinde ve pek çok önemli noktada eski MC'den beri yuvalanmış faşist milliyetçi hareket kadrolarının 12 Eylülcü faşistlerle birlikte konumlarını sürdürmeleri, en yüksek birimden en alt birime kadar yönetimin her kademesinde keyfiliklerin devam etmesi, sosyal demokrasinin solundaki solun üstündeki düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne, temel insan haklarına aykırı geleneksel engellerin, baskıların rejimin kopmaz bir rüknü olarak var kalması, işçi haklarının sureta biraz genişletilmesi ama mevcut durumun sürmesi, öğretmenlere, diğer benzeri kamu personeline konulan örgütlenme yasağından rejimin medet umması ve nihayet Kürt halkı üzerinden militarist-şovenist devlet terörünün eksik edilmemesi, vs., vs...

Bütün bunlar Demirel'in gerek tek başına iktidar olduğu 1965-71 arasında, gerekse MC koalisyonlarında ve 12 Eylül öncesi MC destekli azınlık hükümetinde aynıyle yaşanmıştır. Demirel'in Üçüncü Yükselişinde de, mevcut koşullarda biçimlenerek sürmeyeceklerinin hiçbir belirtisi yoktur.

Oysa Demirel'in 1965'ten bu yana süregelen bu rejim ve yönetim anlayışı ülkeyi iki hükümet darbisine götürmekten, ikincisinde de, onu iki kez hapsedilmekten kurtaramamıştır. Bu açıdan Demirel'in başarılı bir politikacı olduğunu iddia etmeye olanak yoktur. Zira öyle bir parti ancak iktidarda sınanabilir, iktidarda kalıp kalmaması onun başarısının ölçüsü olabilir. Demirel

ise bırakınız iktidarda kalmayı, askeri rejimlerin davet edilmesinde en büyük amil olmuş bir politikacıdır. Askerler iki defasında da Demirel'in ülkeyi keşmekeşe sürüklemesinden ve kargaşadan medet ummasından yararlanmışlardır. Sonuçta bundan Demirel de kârlı çıkmamıştır. Bu bakımdan şimdiki tirmanışı zafer değildir, en fazla kendisinin yol açtığı yenilgisinin telafisidir.

Demirel'in 65 yaşından sonra değişebileceğine ve demokrat olabileceğine inanmak bir hayli zor. Esasen hükümete geldiği zaman temsil edeceği tekelleri burjuvazinin tıynetini de buna elvermez. Ne var ki, burjuva siyasal partileri ve onların yönetici kadroları birebir tekelleri sermayenin izdüşümü değildirler, göreceli de olsa bir hareket kabiliyetine sahiptirler. Çünkü onların parti teşkilatları vardır, milletlerca oyu vardır.

ASKERİN KIŞLASINDA KALMASI İÇİN

Demirel ve DYP'nin şunu anlaması lazımdır: Türkiye hiç değilse İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, yarım yüzyıla yakındır demokratikleşmenin ve demokrasiyi yerleştirmenin sancılarını çekmektedir. Ve demokrasi ya da demokratikleşme denilen kavramda, Demirel'in sandığı kadarıyla askerin politikaya müdahale etmemesinden ibaret değildir. Siyasal demokrasi her şeyden önce bir kurumlar bütünlüğü meselesidir. İfadesini öncelikle hukuki yapıda bulur. Demokratik bir anayasa, demokratik yasalar ve onların güvencesi olan demokratik kurumlar siyasal demokrasinin ön şartıdır.

Bu kadar da yetmez: Demokrasi, üst yapıdaki demokratik kurumlarda kaldığı, kitle tabanına ulaşamadığı takdirde, birileri çıkar onları yokederir. Bu nedenle, demokratik kurumlar, —dolayısıyla ilkeler, kurallar— ancak onlara yığınlar sahip çıkıyorlarsa, —4-5 yılda bir sandık başına giderek değil, kendi örgütlülükleriyle sahip çıkıyorlarsa— bir kılıç darbesiyle yokedilemezler. Ancak o takdirde, devlet memuru olan, devletin parasıyla —halkın

vergileriyle— maaş alan, yani halkın seçmiş olduğu parlamentonun emrinde olması gereken beş general çıkıp "Meclisi dağıttım, hükümeti düşürdüm, anayasayı kaldırdım, kendime bağlı askeri mahkemeler kurdum, böylece yasama, yürütme ve yargı yetkilerini kendi uhdemde topladım" diyemezler.

Demirel her iki defasında da askeri müdahale için toplumsal psikoloji koşullarının hazırlanmasında baş rolü oynamış, askerin müdahale anlayışının kaldırılması, toplumda askersiz bir rejim anlayışının kökleşmesi, kalıcılılaşması için "milli irade" ya da "hürriyetçi demokrasi" gibi bir takım yuvarlak ve köf sözler söylemekten öteye gitmemiştir. Sonra da asker "vatan kurtarıcı" kesilip yönetime el koyarak varolan kısıtlı demokrasiyi de yok ettiğinde halka dönüp askeri şikâyet etmiştir.

Bu yüzden artık kendisinin de, partisinin de, seçmeninin de anlaması ve kavraması elzemdir ki, ülkemizin askeri müdahalelerden, çok partili rejimin kesintilerden ilah nihayet kurtulabilmesi, askerin bir daha hiç çıkmaması üzere kışlasına kapanması için köklü demokratik kurumlar gereklidir, Batı ülkelerindeki demokrasi anlayışının devlette de, en geniş yığınlarda da yerleşmesi zamanla ordunun da bunu kabul etmesi, benimsemesi gereklidir. Demirelvari çeyrek-buçuk bir demokrasiyle devlet tüm antideokratik ve despotik niteliğini korur, toplumu oluşturan geniş kitlelerin önemlice bir bölümü devleti "devlet baba" diye görür, ataerkil toplumun özelliği olarak babasından sık sık dayak yese bile, dayak atmak babasının meşru hakkı olduğundan bundan pek gocunmaz, devletin sahibi aslisi ise ordu olduğundan sopayı kaldıran hep o olur. Ya da toplum her sıkışıklığa düşüğünde, asker gelsin de ortalığa çekti düzen versin diye dört gözle bekler, asker geldiği zaman da 12 Eylül 1980'de olduğu gibi "oh" diye rahat nefes alır, hatta o kadar ki, askerin kendisine neler çektiğini bizzat gördükten yedi yıl sonra bile, darbenin yedinci yılında yapılan bir referandumda seçmenlerin yarısı, askerin zorla politika dışına ittiği po-

litikacılara politika hakkını tanımayacak yönde oy kullanır. (Bundan da askerin sözde sivil kamufleji bir türedi yararlanıp, kaçırıldığı bir seçimle malı götürmeye kalkar.)

Demek ki, Demirel kanadından ikide bir yükselen "asker işimize karışmasın" feryadlarının hiçbir önemi yoktur. Aslolan —askerin işe karışmaması için şartolan— askerin hiç bir şekilde işe karışmayacağı, bunu aklına getirmeyeceği bir hukuk sistemini, bir siyasal demokrasiyi topluma, geniş yığınlarla birlikte oluşturmaktır.

DEMOKRATİK KURUMSALLIK

Eğer ülkemizde bir daha aynı şeylerin yaşanması istenmiyorsa, içine girmekte olduğumuz yeni politik sürecin iki büyük partisi olan DYP ile SHP Batı tipi bir demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla yerleştirmek için mutabakata varmalıdırlar. Birisinin iktidarda, diğerinin ise muhalefette olması böyle bir mutabakata engel değildir. Gene aralarındaki ekonomik, sosyal ve siyasal farklılıklar temelinde birbirlerine karşı mücadele etmeleri de, böyle bir siyasal demokrasi mutabakatına engel değildir. (Örneğin Batı demokrasilerinde burjuva partileri birbirleriyle kıyasıya mücadele ederler, fakat demokratik rejim konusunda hemfikirdirler. Fransa'da hiçbir sağ parti neo-faşist partiyle seçim ittifakı yapmamıştır, ona geçit vermemiştir, gene aynı şekilde Almanya'da son zamanlarda oy toplayan neo-nazi partisi bizzat iktidardaki koalisyonu —sadece liberal hür demokratları değil, hıristiyan demokratları da— telaşlandırmıştır.)

Ülkemizde demokrasinin yerleşip, kurumsallaşması için toplumun da, siyasi partilerin de "nasıl bir demokrasi?" diye meçhulü keşfe çıkmasına gerek yoktur. Demokrasinin yazılı haklarının temel ve evrensel belgeleri vardır. Bunlardan en gelişkini, bugün Avrupa Konseyi'nin normlarının temeli olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Roma Konvansiyonu)'dur. Diğerleri ise Helsinki Nihai Senedi'dir. Türkiye hariç, Avrupa Konseyi'ne üye tüm ülkeler bu normları, kural-

ları benimsemişlerdir, kendi anayasalarını, yasalarını, tüm hukuki üstyapılarını o temel üzerinde belirlemiştirler. O kuralların ve normların iki büyük parti tarafından —yerli standartlara tabi tutulmaksızın— benimsenmesi ve bu zeminde işbirliği demokratik bir kurumlaşma için yetecektir.

Kuşkusuz ki, bu yazdıklarımız bir temenniden ibarettir. Zira, yerli sosyal demokrasi —özellikle ulusal sorun hariç— o kuralları üç aşağı beş yukarı benimsemiştir —fakat onlar için kararlı ya da karsız kayda değer hiçbir mücadele vermemektedir—, Doğru Yol Partisi ise o kurallardan ve kurumlardan hayli uzaktır.

TARİHSEL FIRSAT VE SOL

Böyle olunca insan temel hak ve özgürlüklerinin, gelişkin bir siyasal demokrasinin tutarlıca, kararlıca, inatla ve ısrarla savunulması, bu kararlılığın biricik güncesi olarak geniş emekçi yığınların o hak ve özgürlükler için harekete geçirilmesi, çalışanların tüm örgütlerinin o siyasal demokrasiye sahip çıkmaları için asıl görev sosyal demokrasinin solundaki güçlere düşmektedir. Böylesine bir kararlı sahip çıkış olmadan, siyasal demokrasi için ilerici güçler harekete geçirilmeden, yığınların en gelişkin, en politize kesimlerinin kararlılıkları gösterilmeden ve bunun kitle tabanı sürekli genişletilmeden sosyal demokrasi o demokratik talepleri sözde savunmaktan öteye gidemez. "Ben iktidara gelirim, bekleyin ve seçim zamanı bana oy verip, beni iktidara getirin" demekten vazgeçmez. Demokratizm yolunda kendi kendine atım atmaz. Bir süre sonra, gerçekten sandıktan çıkıp hükümet kursa bile iktidar olamaz, devleti kontrol edemez, çünkü muhalefetteyken de demokrasiye ve demokratikleşmeye hizmet edebileceğini, bunun içinse yığınları o talepler ve hedefler etrafında konsolide edip harekete geçirmek gerektiğini anlayamamıştır, ya da anlasa bile yığınların hareketlenmesinden
(Devamı 11. sayfada)

Belediye Seçimleri

26 Mart yerel seçimlerinin ülke siyasetine birinci derecede etkide bulunan sonuçları İl Genel Meclisi seçimlerindeki oy dağılımı idiyse, ona yakın derecede önem taşıyan sonuçlar da belediye seçimlerinde alındı.

Belediye seçimlerinden çıkan sonuçların önemi üzerinde durmak gerekiyor. Bu hususu iki ayrı grupta irdelemek mümkün; birincisi, belediyelerdeki olağanüstü çaptaki el değiştirmenin şu anki siyasal sonuçları; ikincisi ise, ülkemizin sosyal ve dolayısıyla siyasal coğrafyasının uzun erimde toplumsal ve siyasal yaşam üzerindeki etkileri.

Güncel siyasal durum açısından belediye seçimleri, her şeyden önce ANAP'a indirilmiş son derece ağır diğer bir darbe olmuştur. Özal, İl Genel meclisi seçimlerinde bir miktar oy yitireceğini tahmin ettiğinden, ülke genelindeki oy yüzdelerinin önemli olmadığını, asıl önemli olanın il belediyelerinde ANAP'ın alacağı sonuçlar olduğunu söylemişti. Özal kendisinden ve belediye başkanlarından öylesine emin konuşmuştur ki, partisinin belediyelerde alacağı seçim sonuçlarının hükümetten —ve politika— çekilip çekilmemesinde daha önemli rol oynayacağını belirtmişti. Çünkü bu sözlerden hemen önce, seçimlerde partisinin başarısız kalması halinde "çekip gideceğini" ifade ediyordu. (Hürriyet, Uğur Dünder'in röportajı, 23.3.1989)

Oysa geçen genel seçime nazaran Türkiye genelinde oylarının yaklaşık yarısını kaybetmesi ve 26 Mart'ın yüzde dağılımında 14 puan gerileyerek parlamentodaki partilerden sonunculuğa düşmesi bir yana, çok güvendiği ve iktidarının tabandaki kaleleri saydığı belediyelerde daha büyük bir hezimete uğradı. (Hani kendisi eskaza Malatya'dan değil de, daha büyücek bir kentten olsaydı, Malatya'yı da alamayacak ve 12 Eylül rejimiyle sürekli işbirliği içerisindeki Jirki aşireti beylerinin himmet ve inayetiyle aldığı Hakkari Belediye Başkanlığı

seçimi de usulsüzlük nedeniyle iptal edildiğinden hiçbir il merkezinde seçim kazanamamış olacaktı.)

Bu bakımdan, Özal'ın ve partisnin belediye seçimlerinde uğradığı **hüsran**, büyük kentlikle, orta kentlikle, küçük kentlikle ve yüzlerce ilçesiyle ANAP'ın tam bir çöküşüdür.

ANAP belediyelerde öylesine acı bir sonuç almıştır ki, kendi tahminlerine göre %80 civarında oy alacağı sanılan, bir başka tahmine göre oyların %65'ini alacağı umulan, kamuoyu araştırmalarında ise kendisine %45-49 arasında oy biçilen Dalan seçimi kaybetmiştir. Belediye seçimlerinde ANAP'a en büyük darbe bu olmuştur. Bu sonuç, ayrıca "Dalan'ı ANAP yıktı" yorumuna yol açacak kadar önem kazanmış, ANAP'a olan nefreti simgelemiştir.

Özal'ın "belediyeler şoku" onu bir daha doğrulamayacak şekilde yere yıkmıştır.

Nitekim, partisi belediyelerde önemli bir gerilemeye uğrarsa çekip gideceğini söyleyen Özal, seçimlerden sonra gitmemekte ayak direrken, ilk hedef olarak belediye seçmenlerinden intikam almayı seçmiş, bunu da pervasızca söyleyerek, aldığı kararlarla ülke nüfusunun yarısından fazlasını **cezalandırmaya** kalkışmıştır. Tabii ki karşılaşılabilecek tepki daha fazla nefretten başka bir şey olmayacaktır.

SOSYAL DEMOKRATLARIN ATAĞI

Buna karşılık, SHP belediyelerde hiç ummadığı bir sonuç elde ederek, il belediyelerinin 40'ını, İstanbul'daki 24 belediyenin 21'ini, Ankara'daki 7, İzmir'deki 5, Adana'daki 4, G. Antep'teki 3 merkez belediyesinin hepsini kazandı. İlçeler toplamında ise SHP gene birinci sıradadır.

SHP'nin bu kadar çok belediyeyi kazanmasında, kuşkusuz ki, karşıındaki oyların özellikle DYP ile ANAP arasında bölünmesinin de belli bir rolü olmuştur. Fakat bu tâli bir faktördür. Asıl önemli olan, üç

büyük kentin ve diğer pek çok kentin seçmeninin demokratik tercihinin bu denli belirginliğidir.

Hatırlanacağı üzere, CHP'nin oylarının %40'ı aştığı 1977 genel seçimlerinden 6 ay sonra yapılan 11 Aralık yerel seçimlerinde CHP 32 il merkezinde belediye başkanlığını kazanmıştı. Şimdi ise SHP'nin genel oyları %28'lerde seyrederken, üstelik de DSP kent merkezlerinde kendi ortalamasının üzerinde oy toplarken, SHP'nin 40 belediye kazanması, İl Genel Meclisi seçimlerindeki yurt yüzeyinde alınmış %28 oranındaki oyun önemli bir bölümünün il merkezlerinden ve 400'e yakın ilçe merkezinden geldiğini göstermektedir.

Sanırız ki, kentlerde sosyal demokrasinin bu başarısında son yıllarda giderek artan, hele hele seçim öncesindeki haftalarda daha da azgınlaşan dini irticaa karşı kentli insanın tepkisinin de rolü bulunmaktadır.

Ayrıca ANAP'lı belediyelerin ayıyuka çıkan yolsuzlukları, rüşvet ve talancılıkları karşısında kentlilerin duydukları tepki SHP'nin belediye seçimlerinden mutlak birinci parti olarak çıkmasını sağlamıştır.

Özet olarak, SHP'nin kent merkezlerindeki belediye oylarının oranı %38 civarındadır. DSP'ninkiler ise %9.10'dan fazladır. Bu oylar toplandığında kent merkezlerindeki seçmenlerin yarısı sosyal demokrasiye, diğer yarısı da sağdaki dört partiye oy vermişlerdir.

BELEDİYELERE HALKIN KATILIMI

Böyle bir tablo sosyal demokrasinin önüne olağanüstü bir fırsat koymuştur. Eğer SHP, geçmişteki CHP belediye deneyinden dersler çıkaracak olursa, bu olağanüstü isabetle değerlendirilebilir.

Merkezi otorite bugün Özal'ın da elinde olsa, yarın Demirel'in de elinde geçse, bu bakımdan 5 yıl boyunca hükümetler SHP'li belediyelerin önüne sayısız mali güçlükler, formaliter güçlükler de çıkarsa,

Onbinler Barış İçin Yürüdüler

Federal Almanya'da her yıl yapılan geleneksel barış yürüyüşleri "Ostermarsch" 25-27 Mart günlerinde yapıldı. 300 değişik yerleşim biriminde, onbinlerce barış yanlısının katılımıyla gerçekleşen 89 Barış Yürüyüşleri'nin ana teması silahların değil, politikaların modernize edilmesi, eskilerin imha edilmesi, yeni silah üretiminin durdurulması, her türlü alçak uçuşun tümden yasaklanması, "Jäger 90" adlı bombardıman uçağının üretim çalışmalarına son verilmesi, yatırımların silah yerine yeni iş imkânları yaratılması doğrultusunda kullanılması, vb. idi.

Sendika üyelerinin, komünistlerin, çevrecilerin, sosyal demokratların, gençlerin, kilise mensuplarının, barış girişimi üyelerinin ve ordu mensubu askerlerin katılımıyla gerçekleştirilen barış yürüyüşleri süresince Federal Almanya'da ba-

riş mücadelesi gündemin en üst sırasına yerleşti. Tabii ki bu durum, politikaları değil, silahları modernize etmekte direnen, "üçüncü sınıf çözüm" silahsızlanma görüşmelerinden köşe-bucak kaçan zihniyeti ve bu zihniyetin arkasındaki güçleri oldukça rahatsız etti. Gerici koalisyon ortaklarından CSU'lu bir politikacı, barış yürüyüşlerinin ve bu yürüyüşlerde öne çıkarılan temaların F.Almanya hükümetinin öngördüğü güvenlik sistemini ve silahsızlanma anlayışını zedelediğini söyleyerek, barış düşmanı yüzlerini açık etti.

Silahsızlanma görüşmelerine devam edilmesi, nükleer, konvansiyonel ve kimyasal silahların yok edilmesi talebinin yanısıra atom endüstrisine karşı da gösterilerin düzenlenmesi 89 Barış Yürüyüşlerinin göze çarpan bir özelliği idi.

F.Almanya'da üretimleri sırasın-

da —sonradan açıklanmak zorunda kalan— büyük kazaların meydana geldiği, insan ve çevre sağlığını tehlikeye sokan Biblis ve Wackersdorf adlı yerleşim birimlerinin, atom santrallerinin, nükleer füzelerin, ya da kimyasal silah depolarının bulunduğu üslerin çevresinin insan zinciriyle kuşatılması gibi, sarılarak bu atom santrallerindeki üretimin derhal durdurulması talebi dile getirildi.

Diğer yandan neonazilerin, tehlikeli boyutlara tırmandırılmış olan yabancı düşmanlığı, kitlesel ve kronik işsizliği kullanarak dikkati çeken boyutlarda taraftar bulmaları, barış yürüyüşlerinde konuşmacıların sık sık değindikleri bir konu oldu. İşsizliğin ve yabancı düşmanlığının "faşizmin münbit toprağı" olduğuna değinen konuşmacılar, antifaşist politikaların barış politika-

(Devamı IV. sayfada)

“Neofaşizme ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Hep Birlikte Hareket Edelim”

İnsanlığın gördüğü en acımasız diktatörlüğü kuran, 1939'da II. Dünya Savaşı'nı başlatıp 50 milyon insanın ölmesine neden olan, milyonlarca insanı toplama kamplarında imha eden ve yaptığı insanlık düşmanı tüm uygulamalarından hiç haberi olmayanlardan(!) büyük bir kitle desteği alan Hitler faşizminin yerle bir edilşinin üzerinden 45 yıllık bir süre geçti.

Dünya halkları faşizmin ne menem insanlık düşmanı bir uygulama olduğunu Hitler faşizmiyle gördü, öğrendi. “Bir daha faşizm, asla!” Hitler faşizminin yıkılmasından sonra insanların dillerinden düşmeyen bir slogan oldu. Ülkeler, faşizmin yeniden örgütlenmesini önlemek amacıyla yasalar çıkardılar, faşist örgütleri yasakladılar. Faşizm insanlık suçu olarak lanetlendi.

1945'ten bu yana faşizm hiçbir zaman kitle desteği bularak iktidara gelemedi ama, darbeler yoluyla ve benzeri metodlarla çeşitli ülke halklarına kan kusturmaya devam ediyor. Bugün bu olgunun ilginç olan diğer yanı ise, faşist parti ve örgütlerin yasalara rağmen örgütlenerek kitle desteği bulmaları yönünde gelişiyor olması. Bu gelişmenin en çarpıcı örneği, Hitler faşizmini doğurup büyüten, toplum olarak etiyile kaniyle yaşayan Federal Almanya'da görülüyor.

Batı Berlin seçimlerinden sonra, Hessen eyaletinde Frankfurt gibi büyük ve önemli bir şehrin belediye meclisine iki temsilci sokan neonazilerin tırmanmalarının geçici olmadığı, Federal Alman toplumunda izledikleri demokrasi düşmanı politikalara kitle desteği bulmaya başladıkları olgusu artık geniş kesimler tarafından kabul ediliyor.

Hitler döneminin kavramlarını seçim sloganı haline getirip serbestçe faaliyet gösteren partilerin İçişleri Bakanlığı tarafından —ya-

salar elverdiği halde— izlenmeye gerek görülmemesi, Republikaner'ler (Cumhuriyetçiler) gibi bir partinin CDU'lu bir Eyalet bakanı tarafından gelecek dönemde koalisyon yapılabilir kategoride değerlendirilmesi, yabancı düşmanlığının doludizgin tırmandırılması, bir yerleşim biriminde tren istasyonu gibi yoğun bir noktada neonaziler tarafından duvara yazılmış “Yabancılar Dışarı” yazısının uzun bir süre en azından demiryolları görevlilerince silinmesini bekleyip sonunda da “Yabancılar Dışarı”yı “Yabancılar Hoşgeldiniz” şeklinde değiştiren bir demokratın devlet malına zarar verdiği gerekçesiyle mahkemece on gün hapis cezasına çarptırılması, vb. anlayışlar devam ettiği sürece faşizmin Federal Almanya'da tırmanışının çok daha üst boyutlara ulaşması muhtemeldir.

Yabancı düşmanlığının tırmandırılmasıyla paralel gelişen faşist tırmanışın hangi noktalara gelip, neleri zorladığına Kitle'nin geçen sayısında değinilmişti.

Neonazi parti ve örgütlerin son dönemde kazandıkları mevzileri ve “popülarite”lerine rağmen saldırı-

ganlaşamaları, eyalet seçimlerinin arkasından kabuklarına çekilip sessizliğe bürünmeleri, papucun bu sefer pahalya malolacağını görmelerinden ileri geliyor. Demokrasi güçlerinin direnciyle karşılaşmamış olsalardı büyük önderleri Hitler'in daha az bir güçle heveslendiği iktidarı devralma eylemine kalkışmaları, en azından bu niyetlerini açık etmeleri işten bile değildi.

Demokrasi güçlerinin, insanlıktan yana olan herkesin önünde, her yönüyle ders alınan yaşanmış acı bir deney vardır. Dün, 1000 yıl iktidarda kalmayı hedefleyen Hitler faşizmi nasıl ortak mücadele sonucu yerle bir edildiyse, bugün de ininden çıkıp burnunu göstermeye çalışan neofaşizmin üzerine aynı kararlılıkla gitmek gerekir. Burnunu gösteriyorsa yumruğu tam da oraya indirmek kararlılığında olmalıyız.

Hangi ülkede olursa olsun iktidarı gaspettiklerinde dünya barışını da tehlikeye sokan bu insanlık düşmanlarına karşı her türlü mücadele yönteminin denenmesi, bu mücadelede hoşgörüyü ve umursamazlığa hiçbir şekilde yer olmadığı bilince çıkarılmalıdır.

İktidarda bulunan gerici koalisyonu oluşturan partilerden CDU ve CSU'nun izledikleri politikaların dolaylı uzantısı olarak kitle desteği bulmaya başlayan faşist parti ve örgütlerin tehlike arzeden tırmanışlarına tepki ve uyarıların yoğunluğu, Federal Almanya'da faşizme karşı kararlı ve geniş bir kesimin olduğunu göstermesi bakımından sevindirici. Yani, bir yanda doğrudan yaşanmış o kadar acı deneye rağmen faşizme arka çıkanlar, diğer yandan ise yaşanmış deneylerden ders çıkaran, uyanık ve kararlı olunması gerektiğinin bilincinde olanlar.

Alman Sendikalar Birliği (DGB) ve siyasi partilerin çoğunun son günlerde yaptıkları açıklamalar, tırmanan tehlikeye dikkat çeken ve gerekli tedbirlerin alınmasını isteyen doğrultuda. DGB, Batı Berlin'de % 7,5 oy desteği sağlayıp senatoya iki milletvekili sokan Cumhuriyetçiler adlı partinin üye ve yandaşlarının sendikalara sızmalarının önlenmesini, tespit edilebilenlerin derhal sendika üyeliklerine son verilmesini isteyen bir açıklama yaptı. Demokrasi güçleri, yasalara rağmen legal faaliyet yürüten neonazi parti ve örgütlerin kapatılmasını isteyen çağrılarını bir daha yinelediler.

Aşağıda Alman Komünist Partisi DKP'nin 17-18 Mart 1989 tarihinde yaptığı Genel Yönetim Kurulu toplantısından sonra, Federal Almanya'da faşist tehlikenin tırmanışına dikkati çeken, karşı mücadele yöntemleri öneren açıklamasını yayımlıyoruz:

"1939'daki savaş başlangıcının 50. yıldönümünde neofaşist güçlerin yeniden kuvvet kazanmaları bizi kaygılandırmaktadır. Bunlar, kahverengi faşist önderlerinin peşinden şimdi sayıları artarak koşan, akıllanmaz, yola gelmez eski ve yeni faşistler değildir. 60'lı yılların sonunda görüldüğü gibi neonazilerin şimdi yine önemli ölçüde taraftar toplamaları tehlikesi gözlerden kaçmamaktadır.

Cumhuriyetçiler (Republikaner) ve Milliyetçi Alman Partisi NPD'nin seçimlerdeki başarılarından ege-

men güçlerle hükümet çevreleri sorumludur. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana onlar, tüm tarihsel deneyleri gözardı ederek neonazilere dokunmamakla kalmayıp, bunların propagandalarıyla insanları etkileyebilmeleri için her imkânı tanıdılar.

Neofaşistlerin seçim başarıları, kapitalizmin krizi ve Kohl hükümetinin gerici sosyal politikası sonucu giderek daha çok insanın asgari geçim standartlarının altına düşmesiyle ilişkilidir. Gittikçe artan gelecek endişesinin, sosyal demagoji ve yabancı düşmanı sloganlara kapılma zaafını daha da artırdığı ortaya çıkmıştır.

Neonazi demagojilerin başarıları, CDU ve CSU'nun sağ kanadının bir süredir özellikle de yabancı işçilerle mültecilere karşı aşırı sağ hava oluşturmaya ağırlık vermesi gerçeğinden ayrı düşünülemez. Gittikçe koyulaşan sosyal sefaletteki sorumluluğundan dikketleri başka yere çekebilmek ve sağın genel bir gelişimine zemin sağlayabilmek için sözügeçen güçler, neonazilere katılımın arttığı böylesi havanın oluşmasına bilinçli olarak

katkıda bulundular. Hatta şimdi neonazilerle koalisyon ihtimali üzerinde bile konuşuyorlar.

Bu durum karşısında tüm demokratlara sesleniyoruz:

Kitlesel işsizliğin yok edilmesi için, sosyal konut yapımının yeniden canlandırılması için ve sağlık hizmetlerinde artırılan katılım paylarının geriye alınması için birlikte mücadele edelim!

Kimin tarafından gelirse gelsin yabancı düşmanlığına karşı birlikte savaşalım!

Yabancı hemşehrilerimizin seçim haklarının gerçekleştirilmesini destekleyelim!

Neofaşist örgütlerin aday göstermelerinin önlenmesi ve bu örgütlerin dağıtılması için tavır koyalım!

Ülkemiz ve Avrupa'nın neofaşizm, yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığı, ırkçılık ve azınlıkların horlanmasından temizlenmesi gerekir!

Biz, barış, sosyal adalet, hümanizm, hoşgörü ve antifaşizmin hüküm sürdüğü bir Federal Almanya, bir Avrupa Topluluğu istiyoruz!" ■

Yabancı Düşmanlığına Cevap

Alman Komünist Partisi DKP 1989 yılı içinde yapılacak Avrupa Parlamentosu seçimleri için, adaylarını belirledi. Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılacak 78 kişiden oluşan DKP listesinde ikinci sırayı Parti Genel Başkanı Herbert Mies, üçüncü sırayı Genel Başkan Yardımcısı Ellen Weber alırken, birinci sırada Meral

Yetimoğlu adında bir Türkiyeli yer aldı.

DKP'nin F.Almanya'da yaşayan bir Türkiyelili Avrupa Parlamentosu seçimleri için liste başında aday göstermesi, "önce Almanya sonra Avrupa" sloganıyla Avrupa Parlamentosu seçimlerine hazırlanan, seçim malzemesi olarak da özellikle yabancı düşmanlığını kullanan neonazilere ve yabancı düşmanlığından medet uman diğer gerici güçlere anlamlı bir cevap oldu.

DKP, Meral Yetimoğlu'nu aday göstermekle, ayrıca halkların uluslararası dayanışmasına ve yabancılardan seçme-seçilme hakkı için verdikleri mücadelenin gelişmesine katkıda bulundu.

ONBINLER BARIŞ İÇİN YÜRÜDÜLER

(Baştarafı I. sayfada)

larını da içlerinde barındırdıklarını, barış politikalarının ise ancak anti-faşist politikaları içinde barındırması halinde tam bir barış politikası olabileceğini dile getirdiler.

89 barış yürüyüşlerinin en önemli özelliklerinden bir diğeri de F.Almanya ile komşu ülkelerden Fransa, Hollanda, Danimarka, Avusturya ve İsviçre sınırlarında barış yürüyüşlerinin ortaklaşa düzenlenmesi idi.

Barış davasının ülke sınırı ya da milliyet tanımadığına, insanca yaşamdan çıkarı olan herkesin ortak konusu olduğuna güzel bir örnek olan bu davranış biçimi, genelinde dünya barışının güvencesinin kimler olduğunu göstermesi bakımından anlamlı bir gelişme oldu.

Federal Almanya'nın Kehl, Fransa'nın Strasbourg şehirlerini birleştiren köprü'nün ortasında bir araya gelen barış savaşçılarının, Atlantik'ten Ural'lara kadar tüm yerleşim birimlerindeki herkesi, nükleer silahların yok edilmesi, yeni silah üretilmemesi, blokların kaldırılması, si-

lahların olmadığı güvenli bir geleceğin yaratılması ve dünyanın korunması mücadelesine katılmaya, bu doğrultuda mücadele etmeye çağırımları ortak mücadele etme gereğinin ve ruhunun bir başka ifadesiydi.

Ülkeler arasında barışın tehlikeye düşürülmesinden, zaman zaman daha da ileri gidilerek ülkelerin karşılıklı savaşmalarından ülke halklarının hiçbir zaman sorumlu olmadığını ve olamayacağını da dile getiren konuşmacılar, barışı tehlikeye sokanların adreslerini bir kere daha göstermiş oldular.

Ülkeler arası yumuşamanın yarattığı rahvet havasıyla ve biraz da hava muhalefeti dolayısıyla 89 Barış Yürüyüşlerine katılımın geçmiş yıllara oranla daha düşük olduğu açıklandı. F.Almanya'da yaşayan milyonlarca yabancından barış mücadelesine gereken önemi verip 89 Barış Yürüyüşlerinde yerlerini alanlar oldu. Bir yıl sonra 1990'da barış savaşçıları yine F.Almanya'yı bir baştan diğerine barış gölüne çevireceklerdir. Onların arasında hiçbir mazeret bulmadan yerimizi almalıyız. Buna şimdiden hazırlanmak gerekir. ■

Yabancı Düşmanlığına Resmi Destek

Batı Avrupa'da işsizlik ve sosyal sorunların artmasıyla birlikte körüklenen yabancı düşmanlığı da tırmanıyor. Bir yandan faşist, neofaşist örgütlenmelerin sermaye destekli faaliyetleri, diğer yandan gerici hükümetlerin de bu doğrultudaki icraat ve kararlarıyla, yabancı işçiler ve siyasi mülteciler saldırı hedefi edilmiş durumda. Bu türden son bir örneği F.Alman hükümetinin 14 Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkesinden geleceklere vize uygulama kararı oluşturuyor. Bu bir ülke makamlarının gerekli gördüğü sıradan bir idari uygulamanın ötesinde, "dışardan akın akın gelen" yabancılardan önce ekonomik-sosyal sorunlar yarattığı yolunda yanıltıcı bir imajı besleyen bir karar.

Diğer taraftan aynı hükümet sosyalist ülkelerden "Alman" oldukları gerekçesiyle binlerce insanı Federal Almanya'ya çekmeye de devam ediyor.

Bonn'un son kararı aslında Batı Berlin ve Hessen yerel seçimlerinin hemen ardından neonazilerin yabancı düşmanlığını, ırkçılığı azdırdıkları koşullarda, bu düşmanlığın resmen desteklenmesi anlamına geliyor. Karar üzerine Gerçek Avrupa Dayanışma Komitesi adına yapılan açıklamada şöyle deniyor:

"Bu, Bonn'un bir yandan 100 binlerce insanı muhacir olarak Federal Alman Cumhuriyeti'ne gelmeye davet ederken, onlarca yıldır bu ülkede yaşayan ve Alman ekonomisinin inşasına katılmış göçmen işçileri yabancı olarak gören politi-

kasını destekleyen ikiye bölümlü bir karardır. Dahası, siyasi mülteciler bir kere daha F.Almanya Cumhuriyeti'nde mevcut sosyal ve ekonomik problemler dolayısıyla günah tekesi yapılmaktadır.

Yabancı düşmanlığını besleyen bu ve benzeri kararlar F.Alman Cumhuriyeti'ndeki tüm demokratik ve ilerici güçlerce, Alman yurttaşlarının ve bu ülkede yaşayan diğer ülkelerden gelmiş insanların işbirliği ve ortak eylemleriyle etkili biçimde protesto edilmelidir. Böyle bir mücadele yalnızca Alman olmayanlara yönelik düşmanlığı ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak için değil, aynı zamanda bu ülkede demokratik hak ve özgürlükleri genel olarak savunmak üzere gereklidir." ■

sosyal demokratların yönetimindeki belediyeler halka hizmet götürebilirler.

Özal, kendi partisinin il ve ilçe teşkilatlarının başını çekenler tarafından kontrol edilebilsin, oralardaki mahalli menfaat şebekeleri istedikleri gibi vurgun vurabilsinler diye yerel yönetimlere geniş inisiyatifler vermiştir. Bunların Özal ya da Demirel tarafından geri alınmaları mümkün olsa bile, belediyeler her durumda yerel birimler olarak emekçilerin hayatında çok önemli rol oynadıklarından, SHP'nin bu kurumları ademi merkezîyetçilik doğrultusunda işlevlendirmesi gerekir.

Her şeyden önce, tüm sosyal demokrat belediyeler ellerindeki dosyaları inceleyerek bütün yolsuzlukları sergilemelidirler. Belde halkının zaten bildiği, söylenti halinde herkese yayılmış olan fakat kanıtları o menfaat çetelerince gizlenen bütün yolsuzluk, rüşvet, irtikap olayları halka bir bir açıklanmalıdır.

İkincisi, belediyeler kurum olarak kendi öz kaynaklarını sonuna değin seferber etmek, yeni kaynaklar yaratmak, belediye olanaklarını üretken kılmak için geniş bir hareket kabiliyetine sahiptirler. SHP'li belediyelerin hızla böyle bir yola yönelmeleri şarttır.

Üçüncü olarak, belediyelerin pahalılığa karşı yerel planda kararlı bir mücadeleye girişmeleri, bunun için de, her şeyden önce ve özellikle gıda alanında varolan kabızmal, tüccar çetelerinin, yerel mafyaların üzerine gitmeleri gerekir.

Pahalılığa karşı mücadele kapsamında, belediyelerin büyük bir ciddiyetle tüketim kooperatiflerine yönelmeleri keza bilinen çarelerden birisidir.

Ağır borçlar altında, iflas halinde devralınan belediyeleri bu bataktan çıkarmak için ilk planda bu ve benzeri önlemler yeni yerel yönetimleri beklemektedir.

Bu tür önlemleri, kuşkusuz ki, SHP'li yeni belediye yöneticileri de bilirler, SHP kurmayları da. Bu bakımdan bunları burada ayrıntılı olarak saymaya gerek yok.

Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz nokta, adı geçen önlemlerin ve girişimlerin **hangi yöntemler-**

le yapılacağıdır. İşte bu noktada SHP'li yerel yönetimlere önemli bir sorumluluk düşmektedir.

Bilindiği gibi, belediyeler idari sistemde demokratik bir kurum olmakla birlikte, kendi iç işleyişlerinin ne denli demokratizme sahip bulunduğu şüphe götürür. Zira belediye başkanlarının geniş yetkisine ilaveten, belediye meclisleri ancak altı ayda bir toplanırlar. Dolayısıyla, belediyeler belediye başkanları ve o meclisin içinden seçilmiş az sayıdaki insandan oluşan encümenler tarafından yönetilirler.

İşte, bu yönetsel yöntemi aşmak ve belediye yönetimlerini kapalı kapılar ardından çıkarıp halka açmak gerekmektedir. Belde halkını sürekli ve doğru bilgilendirmek, belediye çalışmalarındaki kısmi başarıları tekrarlayıp övünmeyi terk ederek, tüm sorunları seçmene açıkça söylemek yönetimin halka açılmasının birinci adımıdır. İkinci olarak, halkın söz ve karar sahibi olacağı demokratik ve katılımcı mekanizmaları bulup geliştirmek ve bu uygulamaları giderek kurumsallaştırmak şarttır.

1980 öncesindeki Fatsa belediyesi bu açıdan Türkiye tarihinde belki tek, fakat son derece zengin içerik taşıyan bir deneydi. Ve gerek o sıralarda, gerekse cuntanın azgın hışmı altında bunca yıl yaşadktan sonra son zamanlarda, konuyla ilgili verilen bilgilerin, yapılan röportajların da kanıtlaştığı gibi, o belediyeye gerçekten de **halkın belediyesi**ydi. Faşistler dışında tüm siyasal eğilimlerden halkın bilgisine, denetimine ve katılımına açıktı. AP'lilerin bile Sezar'ın hakkını Sezar'a verdikleri ve o belediyeyi beğendikleri bizzat kendi demeçlerinden bellidir.

SHP'li belediyelerin belediyeleri halka açabilmeleri, halkın katılımını sağlayabilmeleri için, buldukları yörelerdeki demokratik örgütlerle ve solla sıkı bir işbirliği içinde bulunmaları gerekir. Böyle bir işbirliği elbette belediyelerin istihdam sorununa indirgenemez, çünkü o kadrolar zaten çok sınırlıdır. Esas olarak, üretim ve yerleşim birimlerinde halkın, emekçilerin arasında aktif durumda bulunan, yığınların ta içinde çalışan sol politik kadrolar

aracılığıyla kitleleri belediyelere katacak yöntemleri bulup geliştirmek; yönetimi saydam kılmakla kalmayıp, halkın görüşlerini, eğilimlerini, taleplerini doğrudan yansıtabilmesini sağlamak, halkın yönetim üzerinde sadece denetleyici değil, aynı zamanda yönetime yardımcı olucu, yönetime katılımcı bir işleyişe gitmektir.

SHP'li belediyeler binbir güçlüğü ancak bu şekilde yenebilirler, ya da azaltabilirler. Pahalılığa karşı en iyi bu şekilde mücadele edebilirler, halkın desteğini bu şekilde genişletip sağlamlaştırabilirler.

Belediyelerin halklaşması ölçüsünde güçlenecekleri, bunun da merkezi otoriteye karşı, yerel yönetimleri ademi-merkezîyetçiliğe çekerek idari yapıyı demokratikleştirebileceği şüphe götürmez.

Bunu yapabilen belediyeler başarılı olacaklardır, diğer burjuva partilerinin yöntemlerini uygulayanlar, CHP'nin eski belediye deneylerini tekrarlayanlar ise, yükledikleri ağır yükün altından kalamayarak, kendilerine oy verenleri düş kırıklığına uğratacaklardır. Bunun da faturası genel olarak solla çıkartılacaktır.

Belediye seçimlerinde il merkezlerinde sosyal demokrasiye verilen oyların bu denli yüksek olmasının toplumsal göstergesi ise uzun erimde önemi giderek artacak olan bir nesnel durumu önümüze koymaktadır.

Ülkenin toplumsal coğrafyasındaki değişimler siyasal topoğrafyayı da önemli ölçüde etkileyecektir. 1950'lerden bu yana, ama özellikle son 20-25 yıl içinde kentlerin toplum yaşamındaki rolünün giderek arttığı herkesin bildiği bir olguydu. Kırkların sosyal hareketsizliği karşısında, kentler sürekli bir dinamizm içindedir. 10 yılı aşkın zamandır yaşanan derin ekonomik krize, yatırımların durmasına, kentlerdeki dayanılmaz geçim sıkıntısına rağmen kentler kırlarda üretken olmayan nüfusu çekebilmede, massedebilmektedir. Bu durum kuşkusuz ki, sözkonusu ekonomik bunalımda kentlerde geniş bir yoksullar kitlelerini oluşturmaktadır. Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi

(Devamı 11. sayfada)

“Türban”ın Altındaki Gerçek

Önce **Salman Rüşdü Vak'ası**, sonra **türban olayları**, “irticaa karşı hassas” çevrelerde tansiyonu yükseltti. Büyük çoğunluğuyla **baticı** olan günlük basın, türbancıların hurucunu, mevcut rejime karşı ciddi bir tehlike olarak yorumladı. Kemalizme sadakatte asla kusur etmeyen Cumhuriyet gazetesi, Kemalizmin müeyyidesi askerleri devreye sokmak amacıyla G.Kurmay başkanını provoke etti, ki o askerler ne zaman devreye girmişlerse, Kemalizme hâlâ daha ilerici-lik vehmetmekte inat eden Cumhuriyet gazetesini —günlük basın çerçevesinde— en fazla hırpalamakta hiç kusur etmemişlerdi. Bu arada ne hikmetse G.Kurmay başkanı ABD'yi ziyaret etti. ABD'de, yetkililer tarafından kendisine yöneltilen ilk soru, türban olayları vesilesiyle Türkiye'de su yüzüne bir daha çıkan dinî akımlara karşı ne düşündüğü oldu!

“Batı”nın Türkiye'deki dinî akımların son yıllardaki gelişmesini fazlaca ciddiye aldığı bilinen bir gerçek. Emperyalist sömürü ve baskıya tepki, ezilen halklar arasında, bir yandan ilerici akımlarda yansımalarını bulduğu gibi, bir yandan da dinî akımlara kanalize oluyor. Müslümanlığın dominant olduğu ülkelerde “fundamentalist” dinî akımların son zamanlarda oldukça hızla boy atmalarının ve yaygınlaşmalarının esas nedeni bu. Emperyalizmin, geri ülkeleri, açlıktan, ahlaki ve kültürel yozlaşmaya kadar götüren, toplumu çürütücü politikalarına karşı insanların bir bölümü çareyi kendi kimliklerini korumakta buluyorlar. Böyleleri, toplumsal üst yapının şekillenmesinde ağırlıklı yeri olan ve binlerce yıllık geleneğe sahip dine —konumuz açısından İslama— sığınarak “Batı”ya cephe almayı, Hıristiyanlık dünyasına karşı İslamın cihadını yeniden canlandırmayı kurtuluş yolu olarak görüyorlar. Tabii bu oluşumda emperyalizmin de inkâr edilmeyecek “olumlu” katkıları var. Sosyalizm amaçlı ilerici güçlerin antiemperyalist mücadeleleri karşısında dinî

akımları bir paravana gibi kullanmayı hesaplayan emperyalizm, bu akımların gelişmesi için yıllar boyunca maddi manevi her türlü imkânı seferber etmekten geri durmadı. Ama bazı durumlarda da bu politika emperyalistlerin ayağına dolandı, dolanıyor.

EGEMEN SINIFLAR NEDEN DİNİ AKIMLARI DESTEKLER

Türkiye'deki dinî akımların emperyalist kaynaklı nimetlerden devamlı **müstefit** oldukları bilinen bir gerçek. Tabii bu nimetlerin doğrudan “Batı”dan gelmesi gerekmiyor, bu işlevi, kimi Arap ülkelerindeki emperyalizmin maşası gerici yönetimler yerine getiriyorlar. Ve Türkiye'nin emperyalizme bağımlı yönetimleri de bu işleyişi teşvik etmek ve kolaylaştırmak için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlar. Böyle olmasının nedeni ülkemizdeki egemen sınıf ve tabakaların Müslümanlığa bağlılığından mı kaynaklanıyor?

Herhalde değil. Baştan beri yüzünü “Batı”ya dönmüş egemenlerin imanlarını korumaları zaten eşyanın tabiatıyla bağdaşmazdı. Kaldı ki Osmanlı'nın altilmesinden sonra kapitalist gelişmenin boy atabilmesi için, şeriat düzeninin hortlaması kesinlikle önlenmeliydi ve bunun yolu örgütlü İslamî hareketleri bastırarak “laik devlet”ten geçiyordu. Ama ne zamanki kapitalist gelişme rayına oturdu ve şeriatın restorasyonu ihtimali hemen kalmadı, o zaman egemen güçler, dinî akımların toplumda kol gezmelerine önce göz yummaya başladılar, bir süre sonra da bu akımları teşvik ettiler ve gelişmeleri için yardımlarda bulundular. Çünkü kapitalizmin ilerlemesiyle birlikte düzenin emekçi karakterli muhafefeti de boy atıyor, başta sosyalizm olmak üzere ilerici akımlar gelişiyorlardı. Egemen güçler, sol güçlerin gelişmesinin önünde, yığınsal tabanlı dinî akımlardan bir baraj oluşturmayı hesaplıyorlardı. Bu hesabın tutmadığı da söylene-

mez. Saf dinî hareketlerden çok kadrolarını büyük ölçüde bu hareketlerden devşiren faşist MHP ve onun ülkücü çeteleri, bildiğimiz gibi solun gelişmesinin kanlı bir şekilde engellenmesinde etkili olarak kullanıldılar.

“Batı”cı egemen sınıf ve tabakalar ile “Batı karşıtı” dinî akımlar arasındaki bu alışverişin, sürgit **uyumlu** bir işleyiş içinde olması, tarafların dünya görüşlerindeki çelişki nedeniyle mümkün değildir. Dinî akımlar açıktır ki, egemenlere verdikleri hizmetin bedelini, bir fırsat çıktığında, kendi aslı hedefleri doğrultusunda talep edeceklerdir. Nitekim defalarca etmişlerdir de. İşte son türban olaylarını da bu kapsam içinde değerlendirmek gerekir.

Üstelik 12 Eylül 1980 darbesinden buyana geçen dönem, dinî hareketlerin toplumsal boyutlarında bir bakıma sıçrama meydana getirdi. Bir yandan faşizmin yol açtığı toplumsal çürüme, —ilerici ve sol hareketler üzerinde estirilen terör sonucu ortaya çıkan boşluğun da etkisiyle— bir kısım insanların avunmayı dinde aramaları için elverişli şartlar yaratırken, bir yandan da yeniden yapılanan devlet içinde stratejik mevkilere gelen faşistler, fanatik müslümanlar dinî hareketlerin devlet eliyle azamî ölçüde boy atmalarına imkân sağladılar. İmam hatip okullarının sayılarının daha da artırılması yanısıra, bu okulların öğretim kalitelerinin yükseltilmesi suretiyle örneğin şu anda Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin üçte birinin imam-hatip orijinli olmalarının sağlanması bu konuda son derece ibret verici bir örnektir.

TÜRKİYE'DE ŞERİATIN ŞANSI

Tabii böylesi gelişmelerin burjuvazi açısından zaman zaman ters tepmesi kaçınılmazdır. Ters teper, çünkü dinî akımların politikaları şeriata dayanır. Şeriat ile, —en kısıtlılarından ve çağdışı olanından da olsa— burjuva hukuku bağdaşmaz. “Batı”cı Türk burjuva-

zisinin ve onun "Batı"cı yandaşlarının şeriatla dönmeye ilişkin ufacak dahi niyetleri olmadığı için her "**şeriat isterük**" hurucu, karşısında kaçınılmaz olarak, tam da bu noktada laikliğini hatırlayan devleti bulmaktadır.

"Batı"cı burjuvaziye rağmen Türkiye'de şerî bir devlet düzeni oluşturulamaz mı?

Teorik açıdan bu sorunun cevabı "hayır" olmak gerekir. Çünkü Türkiye kapitalist bir ülkedir ve kapitalizm tüm yurt sathında konsolide olmuştur. Dolayısıyla kapitalizm öncesine ait bir **siyasi** üst yapı, kapitalist ekonomik temel ile bağdaşmaz. Kapitalist temele denk düşen, bilindiği gibi burjuva demokrasidir. Ve TC'nin kuruluşundan bu yana, **şeklen de olsa** böyle bir siyasi üst yapının yerleştirilmesine çalışılmaktadır.

Tabii bu, "çalışma"da burjuvazinin payı hemen hiç mertebesinde değildir. Şeriat düzenine alternatif olarak getirilen Cumhuriyetin bir türlü gerçekten demokratikleşememesinin başlıca sorumlusu, demokrasiden hiç hazzetmeyen burjuvazidir, onun yandaşı öteki egemen zümrelerdir.

Demokrasiye hiç yatkın olmayan egemen güçlere, demokrasiyi hepten dışlayan şeriat neden daha uygun düşmesin?

Şayet Türkiye **dünyaya kapalı**, hepten **izole** bir ülke olsaydı böyle si pekâlâ mümkündü. Çünkü İslam kapitalizmi reddetmiyor. Gerçi İslamiyetin oluştuğu dönemde kapitalizm yoktu ama, İslâm dini bir yanı sıra o dönemde gelişmekte olan ticaret erbabının dünya görüşüne denk düşüyordu. Zaten günümüzün şeriatçıları da kapitalizme karşı çıkmıyorlar, aksine kapitalizmin nimetlerinden alabildiğine yararlanmanın yoluna bakıyorlar. Dolayısıyla kapitalist düzenin şeriat altında da sürdürülmesi, bir başka deyişle içtihat kapısının da kullanılmasıyla şeriatın, Türkiye'deki kapitalist yapıya uyarlanması hiç de olmayacak iş değil. Üstelik ülkemizin demokrasi geleneği bir hayli zayıf ve köksüz olduğu için de, demokrasiyi dışlayan şeriatla, mevcut şartlar arasında küçümsemeyecek bir rezonans var.

Hem biliyoruz, kapitalist ilişkilerin dominant hale geldiği, buna rağmen şeriatla idare edilen bir hayli İslam ülkesi var dünyada.

Bütün bunlara rağmen Türkiye için artık şerî bir devlet imkânsızdır. Çünkü, birincisi Türkiye şeklen de olsa burjuva demokrasisinin genel çerçevesini 70 yıldır egzersiz etmektedir. Ve kapitalizm de, yukarıda değinilen İslam ülkelerindekinden çok daha köklü bir şekilde yerleşmiştir. Ama asıl önemlisi, daha ilk adımdan itibaren Türkiye'nin egemen güçleri tercihlerini "Batı"ya yapmışlardır. Bu gün de bu eğilim çok **kuvvetli** bir şekilde sürmektedir. Şayet Türkiye'ye şeriat gelecekse, ilk başta, bugün tüm ağırlığıyla toplumun yönetimini elinde tutan bu egemen zümrelerin şeriat düzenine ikna olmaları gerekir. Bir başka deyişle, eğer Türkiye'ye şeriat gelecekse ancak ve ancak Türk burjuvazisi, onun yandaşları gerçekleştirebilir. Burjuvazi ise kesin tercihini "Batı" yaptığından bu olacak şey değildir. Burjuvazi içinde geliştirmekte olan İslamcı mihraklar durumu değiştiremez mi?

Bu ihtimal, mevcut durum ve ileriye yönelik perspektifin verileri açısından hemen hemen imkânsız görünüyor. Hatta örneklerinden görülebileceği gibi İslamcı olarak yola çıkan kimi sermaye sahipleri mevcut ilişkilerin zorlaması sonucu, ister istemez Türkiye kapitalizminin esas çekim merkezinin "Batı" olduğunu kabul edip bu yörengeye giriyorlar. Kısacası şeriatçıların "Batı"yı reddederken kapitalizmi kabul etmeleri en büyük açmazları. **Temelde kapitalizme de karşı** olmadıkça, her bakımdan "Batı"ya sınıksız bağlanmış Türkiye'nin "Batı"dan koparılması mümkün değil. Kapitalizme karşı çıkmak ise dinci akımların akıllarının uçlarından daha geçirmeyecekleri bir husustur.

İSLAMİ HAREKETLER TOPLUMSAL İLERLEMENİN ENGELİDİRLER

Devlet düzeni olarak Türkiye'de şeriatın hemen hiçbir şansının alınması İslamî akımların hafife alınmasını elbette gerektirmez. Dini hareketlerin yaygınlığı

ne kadar fazlaysa, toplumda demokrasi mücadelesi de o ölçüde zayıf kalır, zarara uğrar. İslamî dünya görüşünün etkisindeki insanların, tecrübelerimizle de sabit olduğu gibi daha haklı, daha ileri bir toplum düzenlenmesine kazanılmaları son derece zordur; dahası böyleleri demokratların, ilericilerin, solcuların yolu üzerinde ciddi engeller oluştururlar. Daha da kötüsü, dini akımlar, insanlık düşmanı faşizme, faşist hareketlere bir tür **fidelik** işlevi görürler. Faşist mihraklar, ırkçı ve şoven milliyetçi görüşlerin etkisinde olanlardan olduğu kadar, dini hareketlerden de eleman devşirirler. Bütün bu nedenlerden ötürü dini hareketlere karşı ısrarlı bir mücadele yürütmek demokrasi güçlerinin görevidir.

Bu durumda, **türban olayında** rastladığımız türden devletin dini akımlara karşı uyguladığı baskıyı olumlu mu karşılamamız gerekir?

Bir kere insanın isteğiyle örtünmesi doğal bir haktır. Giyinmeyi kanunla belirleyen bir yönetim, ağızla kuş tutsa demokrat olamaz. O nedenle türban takmak isteyenlerin, bu doğal haklarını savunmalarına karşı çıkılmaz.

"Türban vesile imiş, onun arkasında şeriat düzeni isteği varmış!..."

Böyle olması, giyinmeyi kanunla kısıtlamaya hiç mi hiç cevaz vermez. Üstelik bu, şeriatla karşı mücadelede hiçbir şey kazandırmaz. Olsa olsa şeriatçıları daha hırslandırır ve azimlendirir.

Kaldı ki türban yasağının, şeriatla karşı mücadele ile uzak yakın ilişkisi yok. Şeriatçılara verilen mesaj şu: **"Sen inancını sürdür, dinci kal, ama şeklen öyle görünme!"** Böyle olmayacak olsa ne diye tarikatlar devamlı desteklensin, maddi-manevi yardım görsün, ne diye dini eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı'nın olanca imkânları ile beslensin, ne diye Diyanet İşleri aracılığıyla, tarikatlarla birebir ilişki kurulsun ve ne diye devletin kadroları fanatik dinدارlara peşkeş çekilsin?!

Devletin şeriatla karşı mücadelesinde bir de ünlü 163. madde var, bilindiği gibi. Artık alışıldı, 163. madde devamlı 141-142 ile birlikte anılıyor. Aslında **muhteva** bakımından 163 ile 141-142'nin aynı kaba

konmaları hiç de doğru değil. Çünkü, ilki toplumun **geriye** dönmesini yasaklıyor, ikinciler ise **ileriye** gitmesini. İnsanoğlu devamlı ilerlediğine göre bu maddeleri **hedefleri** açısından ayırmak, insanlığın hareket çizgisiyle bağdaşmaz.

163. MADDE KALDIRILMALIDIR

Ancak böyle olması, yasaklara karşı çıkmak durumunda 163'ü dışlamamızı hiç gerektirmez. Çünkü bir kısım insanlar **eskiyi** özleyebilirler. Böylelerinin bu doğrultuda örgütlenip görüşlerini savunmaları onların hakkıdır. Onun için demokratik hak ve özgürlükleri bir bütün olarak savunan herkesin —ki demokratik ancak böyle mümkündür— 163'e de karşı çıkması gerekir.

"163. madde şeriatı yasaklıyor. Şeriat ise demokrasiyi hepten dışlıyor. Şayet başa gelirse şeriatçıların ne yapacakları belli. Demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan bir akıma müsaade etmemek, demokrasinin, kendini savunmasında en doğal hakkıdır."

Yüzeyden doğru gibi gözükken bu itiraz hiç de haklı değildir. Evet, sınıf mücadelesinde soyut "**sınıflarüstü bir hak**" kavramına yer yoktur, **sınıfların hakkı** vardır, herkes kendi sınıf hakkını savunur, onun gereklerini yerine getirmeye bakar. Tarihin gösterdiği de budur. Ne ki burjuva demokrasisi **liberalizmin** şampiyonluğunu yapıyorsa kendi içinde tutarlı olmak zorundadır. Şeriatın demokrasiyi dışladığı ne kadar doğruysa, liberalizmin de şeriatçı düşüncelerin örgütlenmesini dışlamaması gerektiği o kadar doğrudur. Çünkü eğer şeriatçıların önerilerini toplumun çoğunluğu benimseyecekse ve böylesini isteyecekse —böylesi demokrasiyi dışlasa bile— liberal düşüncenin, çoğunluğun tercihine saygılı olması gerekir. Yok, şeriatçılar çoğunluğa rağmen azınlığın dayatmasıyla şeriatı gerçekleştireceklerse bu 163. maddenin meselesi değildir. Böylesi girişimlere karşı her düzenin kendini koruyacak hukukî müeyyideleri zaten vardır.

Üstelik 163. maddenin kaldırılmasıyla fiiliyatta fazla bir değişiklik

de olmayacaktır; çünkü, 163 zaten genellikle uygulanmamaktadır. Egemen çevreler, kimi burjuva siyasetler ve bizzat yönetimler tarafından desteklenen şeriatçı tarikatlar alenen faaliyetlerini sürdürdükleri gibi, şeriatı savunan siyasi partiler de serbestçe çalışmaktadırlar. Böyle olmasının nedeni, asırlar boyunca toplumda etkin bir yeri olan İslami geleneğin sağladığı bir tür toplumsal meşruiyetin yanısıra, dinî akımlara, hiç de dindar olmayan egemen çevrelerce gösterilen müsamaha ve sağlanan destektir. Bu bakımdan 163'ün kaldırılması talebine karşı kimi Atatürkçülerin gösterdiği hassasiyet hem riyakârlıktır, hem de 163'ün kaldırılmasıyla kıyamet kopmayacak, sadece yasa ile uygulama arasındaki garabet giderilmiş olacaktır.

İSLAMİ HAREKETLERE KARŞI MÜCADELENİN AĞIRLIĞI İDEOLOJİK MÜCADELEYE VERİLMELİDİR

Şeriatçılık bir tür **gericilik** olduğuna göre, dinî akımların serbest olmalarını savunmak ilericilerin, solcuların, Marksistlerin üzerine vazife mi?

Her şeyden önce, evrensel olarak "**insanlığa karşı suç**" kategorisi dışında kalan tüm hakları savunmak demokratiğin başta gelen bir gereğidir.

Marksistler insan haklarının savunuculuğunda en kararlı ve tutarlı olmayı kendilerine şiar edindiklerine göre, dinî akımlar üzerindeki yasaklara karşı çıkmak elbette üzerimize vazifedir. Ancak bu noktada da 163 ile 141-142'yi aynı kefeye koymamak gerekir. 163'ün kaldırılmasını savunmak, demokratik haklar çerçevesinde bir **tavır** alıştır. Bir Marksistin, hatta sade bir demokratın, gerici ve demokrasiyi dışlayan bir örgütlenme hakkı için vargücünü seferber etmesi, bu uğurda mücadeleye koyulması hiç de gerekmez, dahası böylesi düpedüz yanlış olur. Oysa 141-142'nin kaldırılması için mücadele, aynı zamanda toplumun **ileriye** doğru yürümesinin mücadelesidir ve bu mücadeleye olanca çabıyla yoğunlaşmamız en aslı görevimiz-

dir. Üstelik 163 genel olarak kağıt üzerinde varlığını sürdürürken 141-142 acı tecrübelerimizle sabit, olanca hoyratlıkla çatır çatır uygulanmıştır ve uygulanmaya devam etmektedir.

Nihayet 163'ün kaldırılmasından yana olmakla, dinî akımlara karşı mücadeleyi birbirine karıştırmamak gerekir. İslamî hareketlere karşı mücadele, hele günümüz şartlarında tüm demokrasi güçlerinin önde gelen görevlerinden birisidir. Bu ise yasaklamalarla, ya da varolan sözde yasaklarla yürümez. Bugün şeriatçılar en büyük imkânı devlet eliyle sağlıyorlar. TC, anayasaların hilâfına hiç de laik bir devlet değildir. Örneğin, eğitimin dinî öğretilerden arındırılması laikliğin en aslı bir bileşenidir. Dolayısıyla laisizmin tavizsiz uygulanması için mücadelede mesafe kazanıldığı ölçüde dinî akımların toplumdaki etkinlikleri azaltılır.

Dinî akımlara karşı mücadelede esas ağırlık kuşkusuz ideoloji üzerinde yoğunlaştırılmalıdır. Türkiye nüfusunun ezici çoğunluğunun Müslüman olması bir handikaptır. Ama şeriatçıların seçimlerdeki % 10'luk standart oyu, insanlarımızın dinî inançlarını birinci derecede önemsemediklerinin bir delilidir. Doğrudan dinin kendisine saldırı çocukluğuna kaçmadan İslamî hareketlerin emekçiler, çalışan insanlar için öngördükleri avuntu dünyasının illüzyon perdesini yırtıp, hakikati ortaya koyabildiğimiz ölçüde, insanlarımızın sağduyuları bilinçle pekişecek ve böylece şeriatçıların toplumsal tabanı giderek eriyecektir. ■

SOVYETLERDE SEÇİMLER

(Arka sayfadan devam)
den 31.500 üye aday gösterildi; ön seçimlerde bu sayı 3500 olarak belirlendi, nihayet MK Plenumu'na parti örgütlerinden 207 aday adı gelirken, doğrudan müracaatlar da oldu; sonuçta toplam 312 adaydan 100'ü seçildi.

Seçilen Halk Temsilcileri Kongresi önümüzdeki günlerde toplanarak kendi içinden Yüksek Sovyet'in üye ve yöneticilerini belirleyecek. ■

BELEDİYE SEÇİMLERİ

(7. sayfadan devam)

lumpen kalabalıkların da artmasını getirecektir. İşsizler ordusunun büyümesi işçilerin işverene karşı pazarlık gücünü azaltabilecek bir faktör olmakla birlikte, işçi sınıfı güçlü ve özgür sendikacılığı geliştirebildiği ölçüde bu handikapı bertaraf edebilecektir. Büyük bir hareketlenme ve dinamizm içindeki işçilerin böyle bir sendikal güçlenme düzeyine ulaşabilmek için yeterli potansiyele sahip oldukları da açıkça görülmektedir.

Kentlerin siyasal yaşamda artan rolünün giderek belirginleşen şekilde siyasal dengelerde demokrasiyenin ve genel anlamda soldan yana önemli değişiklikler getireceği belediye seçimleriyle bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bir başka deyişle, sosyalist mücadelenin ve genel anlamda solun nesnel tabanı güçlenmekte ve genişlemektedir.

Toplumsal aktivite bakımından dinamik olan kentli kitlelerin sosyal muhalefetteki etkilerinin yükselceği, gerek sosyalizm için politik örgütlenmenin, gerekse emekçilerin ekonomik-demokratik örgütlenmesinin sosyal ve siyasal yaşama ağırlıklarını koyacakları günler uzakta değildir.

Bu husus toplumsal yaşamın demokratikleşmesinde büyük bir faktör oluşturduğu gibi devletin ve siyasal yaşamın demokratikleşmesinde, demokratik geleneklerin oluşup demokrasinin kökleşmesinde, demokratik kurumların, ilke ve normların oluşmasında, varolanların yerleşmesinde ve demokratik bir hukuki yapının gerçekleştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Kısa erimde, güncel siyaset açısından baktığımızda, kuvvetle muhtemel bir DYP iktidarı bu denli güçlenmiş ve demokratikleşmiş kentlere ve kentlilere rağmen eskisi gibi bildiğini okuyamaz. Ülkedeki bu gelişmelere antidemokratik yönden karşı koymaya kalkıştığı anda, yaptıkları kendisini derin bir çıkmaza sürükler.

Keza, hem sosyal, hem de siyasal bakımdan bir tehlike teşkil eden

dinsel irtica da, büyük kentlerde ne denli azınlığın kuru gürlütüsünü koparırsa koparsın, toplumun artık kesin belirleyicisi olan kentli insanın laisizme sahip çıktığı ve dinsel irticaa karşı koyacağı anlaşılmıştır. Son belediye seçimlerinin getirdiği belki de en önemli ve memnunluk verici göstergelerinden birisi de budur.

Ve nihayet, demokratikleşme yönünde böylesine etki kazanmış kentlerin, süreç içinde demokrasiye yığınsal olarak sahip çıkacakları da iyimser bir tahmin olarak alınmamalıdır. Bu demektir ki, ülkemizdeki askeri müdahale geleneğinin kırılmasında, ikide bir askerin kışlasından çıkararak yönetime el koyma alışkanlığının toplum tarafından yadsınmasında, yığınların "asker gelsin işleri düzeltsin" anlayışından uzaklaşmasında kentler ve kentliler en büyük pay sahibi olacaktır.

Özal'ın belediyelerdeki mutlak yenilgisi, İl Genel Meclisi'ndeki yenilgisinden de büyüktür. Özal'ın kentlerde uğradığı bu büyük hezimet ise, hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki 12 Eylülcülüğün, darbeciliğin ve askeri diktatörlüğün yenilgisidir.

Bugün sosyalist solun, genel olarak solun ve sosyal demokrasinin önüne geniş perspektifler açan bu tablo ülkemizin geleceği açısından gerçekten de sevinç vericidir.

Ve gene bellidir ki, kırsal kesimde nispeten yüksek olan ANAP oyları, hemen bugün yapılacak bir seçimde kentleri izleyerek gerileyecektir. Kentlerdeki demokratikleşmenin ve sola açılmanın daha gelişkin boyutlara varması, kentlilerin azımsanmayacak bir bölümünün bir ayağı kırdı yaşamaları nedeniyle, kırlardaki demokratik eğilimli politizasyona da yardımcı olacaktır. Öte yandan bu olgunun siyasal partileri kenti de, kıyı da bir bütün olarak gözeten programlara ve politikalara zorlayacağını, geriçliğin kırlara ve küçük kent ya da kasabalara yaslanma, kırsal kesimden dinci, milliyetçi ve benzeri gerici motiflerle oy alarak ayakta kalma tutumlarını zaman içinde çıkmaza sürükleyeceğini söyleyebiliriz. ■

İL GENEL MECLİSİ SEÇİMLERİ VE S.DEMİREL'İN 3. YÜKSELİŞİ.

(5. sayfadan devam)

çekinip, demokratik muhalefeti parlamentoya hapsedmiştir. İl.

Öyleyse, sol güçler demokratikleşmenin, insan haklarının en kararlı, en özverili savunucuları ve mücadeleleri olarak bugün hâlen elde etmiş oldukları kısmi mevzilerden çıkmak ve demokrasi yolunda, emekçilerin istem ve özlentileri doğrultusunda ileri atılmak momentindedirler.

Bunun sağlanabilmesi içinse;

a) mümkün olan en geniş Marksist çevreleri kucaklayacak, içerecek bir yasal Marksist partinin bir an önce birliğiyle gerçekleştirilmesi, bunun için gerekli çalışmalara hemen başlanması, programatik görüşlerin, örgütsel ilkelerin ve temel düşünsel, politik doğrultuların hep birlikte tartışılarak oluşturulması,

b) bu partinin, kendisi dışındaki en geniş sol güçlerle bir sol blok oluşturmasının —bugün kısmen varolan temellerinin sağlamlaştırılması— ve böyle bir güçle birleşik solun uzun olmayan bir erimde oluşturulması,

c) böyle bir güç doğduktan ve siyasal, sosyal yaşamda ağırlığını hissettirmeye başladıktan sonra o gücü dikkate almadan edemeyecek olan sosyal demokrasiyle kısmi demokratik talepler, emekçilerin yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirmek, demokratikleşmeyi sağlamak için daha geniş demokratik birliklere girilmesi gerekmektedir.

Kitlelerin 12 Eylül'e ve onun şimdiki Özal iktidarına yerel seçimlerde göstermiş oldukları tepkinin yarattığı tarihsel fırsat ancak ve ancak bu şekilde layıkıyla değerlendirilmiş olur.

Emekçi halk hareketini ivmelen-dirmenin, sosyalist mücadeleyi yaygınlaştırıp yığınsallaştırmanın, örgütlülüğü güçlendirip onu toplumdaki temel politik bir güç haline yükseltmenin ve böylece daha ileri hedeflere yönelmenin biricik yolu da buradan geçer. ■

Sovyetler'de Seçimler

Sovyetler Birliği'nde siyasi reform çerçevesinde kurulması öngörülen Halk Temsilcileri Kongresi için seçimler Mart ayı sonunda tamamlandı. Yapılan yasal düzenlemelerle en üst ve yetkili devlet organı olan Halk Temsilcileri Kongresi 2250 üyeden oluşuyor. Üyelerin 750'si seçim bölgelerinden, 750'si ulusal seçim bölgelerinden, 750'si de toplumsal örgütlerin kendi içlerinden seçilerek geliyorlar. İlk Halk Temsilcileri Kongresi için yapılan seçimlerin sonucu gezetimiz baskıya girerken henüz açıklanmamıştı, seçimlerin hazırlanış ve gerçekleşme süreci ise perestroika açısından önemli ve ivmelendirici bir adım olarak nitelendirildi.

Halk Temsilcileri seçimleri için 750 seçim bölgesi, 750 ulusal seçim bölgesi kuruldu. Seçim bölgeleri ülkenin her tarafında seçmen sayıları eşit olarak ve Birlik Cumhuriyetlerinin idari taksimatı gözönünde tutularak oluşturuldu. Her seçim bölgesinin altında da 20 ilâ 3 bin seçmenin kayıtlı olduğu seçim çevreleri kuruldu. Her seçim bölgesinden bir temsilci esasına göre seçilecek 750 temsilci için ilk adaylık, seçim çevrelerinde işletmelerde en az 500 kişinin, işletmeler dışında ise en az 500 seçmenin katıldığı toplantılarda oyların yarısından fazlasını alarak gerçekleşti. Aralık sonundan Ocak sonuna dek çalışma kolektifleri, yerel örgütler ve kurumlarda yapılan seçimler sonucu toplam 4446 aday aday belirlendi. Ocak-Şubat 1989'da yapılan ilk turda bunlardan 1449'u 26 Mart'ta yapılacak seçime aday oldu. Ulusal seçim bölgeleri ise diğer seçim bölgelerine benzer şekilde ve aynı sayıda (750), ancak tüm ulus, milliyet ve etnik grupların katılmasına olanak verecek belirli düzenle-

melerle oluşturuldu. Buna göre her birlik cumhuriyetine 32, otonom cumhuriyete 11, otonom bölgeye 5, otonom yöreye 1 seçim bölgesi olmak üzere ulusal seçim bölgeleri de ayrıca kuruldu. Bu 750 ulusal seçim bölgesinde ilk turda belirlenen 3112 aday adayından, 1446'sı 26 Mart'taki seçimlere katılmak üzere seçildi. Böylece 26 Mart Halk Temsilcileri seçimlerine 750 seçim bölgesi, 750 ulusal seçim bölgesinden 1500 üyelik için toplam 2895 aday katıldı.

Adayların seçim bölgelerine göre dağılımı şöyleydi: 4 seçim bölgesinde sırasıyla 12, 11, 9, 8 aday seçime katıldı; bunun dışında 4 seçim bölgesinde 7'şer aday, 7 seçim bölgesinde 6'şar aday, 12 seçim bölgesinde 5'er, 27 bölgede 4'er, 109 bölgede 3'er, 953 bölgede 2'şer adaylı seçim yapılırken, 384 seçim bölgesinde seçime tek aday katıldı. Adayların %16,6'sı kadındı. SBKP üyesi ya da aday üyesi olanların oranı %83,4'tü. İşçilerin oranı %25,2, çiftçilerin oranı %12 olarak belirlendi. Adaylar toplam olarak 69 milliyet ve etnik gruptandı. Tek adayın gösterildiği 384 seçim bölgesindeki adayların nitelikleri ve dağılımı ise şöyleydi: asker %5, işletme, örgüt yöneticisi ya da uzmanı %8, bilim-kültür-sanat adamı, basın-yayın çalışanı %10, devlet organı yöneticisi %18, işçi-kolektif çiftçi %18, parti fonksiyoneri %36.

Halk Temsilcileri Seçimi Kanunu'na göre seçim harcamaları tümüyle devlet tarafından karşılandı; adaylar ya da seçmenler hiçbir mali yükümlülükle karşılaşmadılar. Adaylara başından itibaren eşit propaganda olanağı sağlanması öngörülmüyordu. Her adaya kendi arzusuyla sayısı 10 kişiye kadar yardımcı seçme ve kamu araçlarından bedava ya-

rarlanma olanağı verildi. Yardımcılarının ve adayların seçim propagandası sırasında işten uzak kaldıkları günlerin ücretleri seçim fonundan karşılandı. Çok adaylı seçim bölgelerindeki tercihin yanısıra, tek adaylı bölgelerde de sözkonusu tek aday için "kabul" ya da "karşı" oy kullanıldı. 18 yaşındaki her Sovyet yurttaşının seçmen olarak katıldığı seçimlerde, seçime yaşı 21'di ve sadece kanunla belirtilen devlet organları yöneticileri dışında kimseye adaylık için sınırlama konulmadı. Kanuna göre bakanlar kurulu üyeleri, yüksek savcılık ve yüksek mahkeme başkan ve üyeleri ile yüksek devlet organlarınca oluşturulmuş ve onlara hesap verme durumunda olan diğer organların yöneticilerinin bu görevlerinde oldukları sürece seçimlere katılmaları mümkün değil. Yine her kişi seçim bölgesi, ulusal seçim bölgesi ya da toplumsal örgütlerdeki seçimlerden sadece birinde aday olabilir.

Seçim bölgeleri ve ulusal seçim bölgelerinden seçilecek 1500 Halk Temsilcisinin yanısıra, toplumsal örgütler de kendi içlerindeki seçim süreci sonucunda kongre, konferans ve plenumlarında toplam 750 aday belirliyorlar. Bu 750 temsilciliğin seçimi için ilk seçimlerde toplam olarak 880 aday belirlenmişti. Toplumsal örgütlerden gelen 750 temsilcinin dağılımı şöyle: SBKP'den 100, sendikalardan 100, kolektif ve kooperatif örgütlerden 100, Komsomol'dan 75, kadın örgütlerinden 75, savaş ve emek kahramanlarından 75, bilimadamlarından 75, basın-kültür-sanat kurumlarından 75, diğer toplumsal örgütlerden 75 temsilci. SBKP'den Halk Temsilcileri Kongresi için seçilecek 100 üyelik için parti taban örgütlerin-

(Devamı 10. sayfada)